

PLATFORM VOOR BURGERPARTICIPATIE OVER

De aanpak van haat in de samenleving

Eindverslag raadpleging — maart 2025

Analyse uitgevoerd en verslag opgesteld door Make.org.

Implementatie en moderatie van het platform door Open Source Politics.

**MAKE.
ORG**

**Open
Source
Politics**

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	blz. 3
1. Inleiding.....	blz. 4
2. Methode.....	blz. 5
3. Overzicht.....	blz. 6
4. Meest gesteunde bijdragen.....	blz. 8
5. Diepgaande analyse.....	blz. 12
Bewustmaking.....	blz. 12
Inclusie.....	blz. 15
Democratische instellingen.....	blz. 16
Respect.....	blz. 18
Regulering.....	blz. 19
Collectief debat.....	blz. 21
Positieve stimulansen.....	blz. 22
Economische factoren.....	blz. 24
6. Conclusie.....	blz. 25

SAMENVATTING

Om de burgerparticipatie bij kwesties die voor de Europeanen van belang zijn te vergroten, heeft de Europese Commissie een discussie op gang gebracht over het platform voor burgerbetrokkenheid, dat gericht is op de aanpak van haat in de samenleving. Deze liep gelijktijdig met overeenkomstige Europese burgerpanels. Dit platform, dat beschikbaar is in alle officiële EU-talen, heeft van 22 april 2024 tot en met 28 februari 2025 een onlinediscussie mogelijk gemaakt.

Het onderhavige verslag bevat een overzicht van de belangrijkste bevindingen van de onlinediscussie, gegroepeerd in 8 dimensies en 14 onderwerpen. De resultaten omvatten het belang van meer bewustwording over haat, het bevorderen van de inclusie van minderheden, het hervormen van instellingen om het vertrouwen te herstellen, de inzet van de waarden van het Europees burgerschap om het respect te versterken en het versterken van de wereldwijde governance van maatregelen tegen haat.

Burgers legden de nadruk op onderwijs, de regulering van haat, transparantie, burgerparticipatie en beleid om ongelijkheden te verminderen om haat in de samenleving aan te pakken.

1. INLEIDING

Om meer burgerparticipatie op Europees niveau mogelijk te maken, heeft de Europese Commissie nieuwe vormen van betrokkenheid voor EU-burgers mogelijk gemaakt. Met betrekking tot het vraagstuk **De aanpak van haat in de samenleving** werd het platform voor burgerparticipatie geactiveerd om een overeenkomstige onlinediscussie mogelijk te maken. De discussie was beschikbaar in alle officiële EU-talen en liep van **22 april 2024 tot en met 28 februari 2025**. Parallel aan de digitale discussies werd een **burgerpanel** gehouden dat zich over dezelfde kwestie boog. Op **17 mei** werden de online-resultaten tijdens de derde (en laatste) sessie aan het panel gepresenteerd om het verband te leggen tussen de online- en offline-participatiemethoden.

Zoals hieronder beschreven, zijn in het kader van het overlegplatform voor burgerdiscussie over *de aanpak van haat in de samenleving* **244 bijdragen van burgers** verzameld, aangevuld met **115 opmerkingen** en **246 steunbetuigingen**. Dankzij deze digitale participatieruimte konden **231 burgers** bijdragen aan het algehele proces en zo rechtstreeks het Europese besluitvormingsproces verrijken.

In dit verslag wordt de definitieve analyse gemaakt van alle bijdragen die per **dimensie** zijn verzameld en geanalyseerd volgens de meest voorkomende **burgeronderwerpen** op basis van de bijdragen.

Uit deze raadpleging kwam naar voren dat de debatten voornamelijk gingen over **vijf belangrijke dimensies** (van de 8 in totaal), waarbij vele bijdragen bijeen werden gebracht: 1) bewustmaking, 2) inclusie bevorderen, 3) meer democratische instellingen, 4) respect onder burgers, en 5) regelgeving als hefboom om haat in de samenleving te verminderen.

In dit verslag wordt eerst de **analysemethode** beschreven voordat een **overzicht van de algemene ontwikkelingen** op het platform wordt gegeven. Dit overzicht is onderverdeeld in aantallen deelnemers en een breed overzicht van de inhoud. In het verslag wordt vervolgens een **gedetailleerde analyse van elke dimensie** gegeven waarbij elk **burgeronderwerp** wordt besproken, met inbegrip van illustratieve citaten van het platform voor burgerparticipatie. Ter afsluiting bevat het laatste hoofdstuk een samenvatting van de inhoud en een korte bespreking.

2. METHODE

Om de inhoud van de discussie op het platform voor burgerparticipatie¹ met betrekking tot de aanpak van haat in de samenleving te identificeren, werd een driestappenmethode toegepast. Met deze methode kunnen de bijdragen van burgers over verschillende onderwerpen nauwkeurig worden onderzocht. Bovendien maakt zij het mogelijk om ideeën op redelijke wijze te bundelen en te groeperen om de hoofdlijnen van de discussie in kaart te brengen. Op die manier wordt de juiste balans bereikt tussen het groeperen van vergelijkbare bijdragen en een hoog niveau van gedetailleerdheid.

STAP 1. KWANTITATIEVE ANALYSE van de bijdragen en opmerkingen: de primaire dimensies van het debat werden geïdentificeerd. Daarvoor heeft het analyseteam een thematische aanpak gehanteerd: elke bijdrage labelen met de respectieve thema's. Dit maakte prioritering onder de door de burgers voorgestelde ideeën mogelijk.

STAP 2. ANALYSE VAN BIJDAGEN in de dimensies: een handmatig uitgevoerde kwalitatieve analyse. Dit omvatte een thematische indeling die leidde tot de vorming van "burgeronderwerpen", op basis van hoe vaak zij voorkwamen binnen de dimensie.

STAP 3. OPMERKINGEN EN STEUNBETUIGINGEN worden in aanmerking genomen: er werd een analyse gemaakt van elke bijdrage en opmerking (wanneer zij gepast werden geacht), met de nadruk op enkele bijdragen die bijzonder relevant waren om het onderwerp te illustreren.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Deelnemer. Een burger die ten minste één actie op het platform heeft ondernomen: bijdragen, opmerkingen of steunbetuigingen.

Bijdrage. Een op zichzelf staand idee dat door een deelnemer op het platform worden gedeeld.

Opmerking. De schriftelijke reacties van de deelnemers op een eerste bijdrage. Opmerkingen zijn de start van het debat, met het oorspronkelijke onderwerp als vertrekpunt, en stellen deelnemers in staat om met elkaar te communiceren.

Steunbetuiging. De stem van een deelnemer die een specifieke bijdrage wil steunen. Sommige bijdragen worden niet gesteund.

---

¹ Alle bijdragen zijn online beschikbaar en kunnen door alle geïnteresseerden voor verdere analyse worden gedownload als onderdeel van de open databestanden van het platform.

Dimensie. Een dimensie is een kop waaronder de achterliggende gedachten van een groot aantal bijdragen zijn samengevoegd.

Burgeronderwerp. Dit is een subcategorie van een dimensie, samengesteld uit een of meer bijdragen.

3. OVERZICHT

AANTALLEN

Totale deelname, van 22 april 2024 tot 28 februari 2025.

- **21 084** paginaweergaven
- **231** deelnemers
- **244** bijdragen
- **115** opmerkingen
- **246** steunbetuigingen

Sinds de publicatie van het tussentijdse verslag (per 13 mei 2024) is er voor het platform een verhoogd participatieniveau geregistreerd. In concrete cijfers zijn er **148 aanvullende bijdragen** (96 in mei 2024) en **100 aanvullende opmerkingen** (15 in mei 2024) ingediend. De analyse is ook verrijkt met nieuwe inzichten en een ontwikkeling in het debat: er zijn twee nieuwe dimensies (*Democratische instellingen* en *Economische factoren*) vastgesteld. Tegelijkertijd zijn de eerder vastgestelde burgeronderwerpen verrijkt met nieuwe bijdragen. **In totaal zijn er, in vergelijking met mei 2024, 2 nieuwe dimensies en 4 nieuwe burgeronderwerpen toegevoegd en zijn er 5 bestaande burgeronderwerpen verrijkt.**

ALLE DIMENSIES EN BURGERONDERWERPEN IN ÉÉN OOGOPSLAG

De onderstaande tabel toont alle geïdentificeerde **dimensies** en **burgeronderwerpen** in één overzicht. In het volgende hoofdstuk (*4. Diepgaande analyse*) worden alle onderwerpen uitvoeriger onderzocht.

De tabel toont ook de som van de bijdragen (Σ) die onder elke overeenkomstige dimensie vallen. Het totale aantal bijdragen per dimensie (245) is groter dan het totale aantal bijdragen (244), omdat de inhoud van individuele bijdragen op meerdere dimensies tegelijk betrekking kan hebben.

DIMENSIES	Σ	BURGERONDERWERPEN
1. BEWUSTMAKING	89	1.1 Bewustmaking van de nieuwe generaties
		1.2 Burgers een leven lang leren aanbieden
		1.3 Bewustwording van de bevolking aan de hand van een verantwoord politiek debat
2. INCLUSIE	37	2.1 Minderheden betrekken
		2.2 Collectieve actie op gang brengen
3. DEMOCRATISCHE INSTELLINGEN	28	3.1 Een kader van vertrouwen in de democratie opzetten
		3.2 Versterking van de democratie door burgerparticipatie
4. RESPECT	22	4.1 Bevordering van respect en tolerantie
		4.2 De waarden van het Europees burgerschap inzetten om het respect te versterken
5. REGULERING	20	5.1 Versterking van het wereldwijde bestuur en toezicht
		5.2 Bestrijding van haatzaaiende uitlatingen op het internet
6. COLLECTIEF DEBAT	13	6.1 In verscheidenheid verenigd zijn
7. POSITIEVE STIMULANSEN	12	7.1 Positieve berichten verspreiden
8. ECONOMISCHE FACTOREN	10	8.1 Armoede en ongelijkheid bestrijden

4. MEEST GESTEUNDE BIJDRAGEN

Elena — 13 steunbetuigingen

Titel: Het beginpunt: een einde maken aan de haatindustrie.

Dimensie: **POSITIEVE STIMULANSEN**

“We leven in een tijdperk waarin aandacht een grote rol speelt en waar bedrijven en ondernemingen een paar seconden van onze tijd nodig hebben om hun producten of diensten aan te bieden. Zij moeten dit doen in een zeer concurrerende omgeving, aangezien digitale platforms communicatie democratischer hebben gemaakt en hun “vitruine” binnen het bereik van elke gebruiker hebben gebracht. “Negatieve vooringenomenheid” laat zien dat negatieve nieuwsberichten en onderwerpen meer aandacht trekken dan positieve berichten en dit gegeven ontgaat bedrijven, influencers, media en zelfs bepaalde politieke sectoren niet. Als je je content baseert op negatieve onderwerpen of met zeer polariserende haatzaaiende uitlatingen vult, trek je de aandacht van gebruikers. En tot op de dag van vandaag geldt: hoe meer aandacht, hoe meer geld er te verdienen valt. Het lijkt erop dat we zelfs zover zijn gekomen dat alles geoorloofd is om je doel te bereiken. Het enorme risico en het gevolg van het niet beperken van deze dynamiek is het aantal negatieve invloeden dat de burgers dagelijks te verwerken krijgen en de normalisatie ervan. Er is momenteel sprake van een uiterst gevaarlijke haatontwikkeling en haatcultuur. Burgers denken: “Als bepaalde publieke personen het al zo normaal vinden om met haat te spreken... Waarom zou ik het dan laten?” en kopiëren dit gedrag in hun eigen omgeving. De verandering die we willen doorvoeren om deze haatcultuur een halt toe roepen, gaat onvermijdelijk gepaard met diepgaandere wetgeving met betrekking tot de grenzen van haatdragende of polariserende content op platforms die er baat bij hebben, zoals sociale netwerken, openbare forums en media. Vrijheid van meningsuiting ja, maar met respect als uitgangspunt.”

Federico LEVA — 11 steunbetuigingen

Titel: EU Voice uitbreiden: binnen diverse instanties vrije software gebruiken en promoten in plaats van in eigen beheer gebruikte sociale media

Dimensie: **REGULERING**

“Alle communicatie via sociale media van de EU-instellingen, evenals de interactie met beleidsmakers, moet voor alle burgers beschikbaar zijn via vrije software die de privacy, de gebruikersvrijheid en andere digitale rechten eerbiedigt. De huidige afhankelijkheid van door

Amerikaanse bedrijven gehoste diensten voor eigen software geeft het signaal af dat de Europese Commissie en andere instellingen het niet belangrijk vinden om de AVG na te leven, of enig ander digitaal en mededingingsbeleid dat de Europese Commissie zegt te steunen. Door gebruik te maken van propriëtaire sociale media, dragen de EU-instellingen hoogstwaarschijnlijk bij aan het aanwakken van haat, omdat dergelijke sociale media er in negatieve zin om bekend staan dat zij een “hoge mate van betrokkenheid” en controversie over allerlei andere onderwerpen bevorderen. Dergelijke kwesties zijn gemakkelijker te beheersen met decentrale moderatie en zelfbeheerde feeds die niet afhankelijk zijn van een geheim centraal aanbevelingssysteem. Dankzij het proefproject van de EDPS weten we dat de EU in staat is de goede richting in te gaan. Kosten voor het organiseren van een Mastodon-evenement zijn verwaarloosbaar in vergelijking met de begroting van de Commissie voor reclame op sociale media <https://growyourown.services/why-growing-your-own-services-is-a-good-idea/> <https://docs.joinmastodon.org/user/run-your-own/#so-you-want-to-run-your-own-mastodon-server> Het college van commissarissen kan het goede voorbeeld geven. Gebruik een door de EU gefinancierde instantie; verwijst hier overal met links naartoe; nodig alle volgers en journalisten uit om ook in beweging te komen.”

Karin — 10 steunbetuigingen

Titel: Onderwijs is de sleutel

Dimensie: **BEWUSTMAKING**

“De eerste stap zou zijn om voorlichting te geven over onderwerpen als haatzaaiende uitlatingen, haatmisdrijven en discriminatie. Een zekere focus op antisemitisme en haat tegen moslims zou nu logisch zijn, gezien de alarmerende toename van deze vormen van haat de afgelopen tijd. Dit is een stap die al is genoemd in de mededeling “Geen plaats voor haat: een verenigd Europa tegen haat” van 2023, maar ik denk dat het op meer plaatsen in de samenleving moet worden bevorderd: — Op scholen: zodat alle kinderen vanaf jongs af aan al kunnen leren wat respect en vriendelijkheid inhoudt. — Via internet: meer positieve content op sociale media, veranderingen in algoritmes om meer tegengestelde opvattingen te laten zien en zo polarisatie en echokamers (homogene opiniebubbels) te voorkomen. — Het maatschappelijk middenveld: verenigingen, religieuze gemeenschappen en actoren in de particuliere sector om ervoor te zorgen dat we zoveel mogelijk mensen bereiken. De EU moet haar lidstaten aanmoedigen om dit type onderwijs op alle niveaus van de samenleving in te voeren.”

Paulo — 9 steunbetuigingen

Titel: Haat aanpakken door positieve berichten in de media te stimuleren

Dimensie: **POSITIEVE STIMULANSEN**

“De aanpak van haat in de samenleving is een complex en langdurig proces. Het bevorderen van positieve rolmodellen en berichten in de media kan helpen om de negatieve stereotypen te bestrijden die vaak haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven aanwakken. Dit houdt in dat

berichten (in de media) die respect en diverse culturen, overtuigingen en identiteiten bevorderen, de voorkeur krijgen.”

Alfons — 7 steunbetuigingen

Titel: Onderwijs tegen haat in de samenleving

Dimensie: **BEWUSTMAKING**

“Op scholen moet de basis worden gelegd voor vreedzaam en sociaal samenleven. Haat op het schoolplein moet consequent worden aangepakt.”

5. DIEPGAANDE ANALYSE

In het volgende hoofdstuk worden de verschillende dimensies uitvoeriger onderzocht. Daartoe wordt elk burgeronderwerp specifiek geanalyseerd, waarbij verschillende aspecten van de bijdragen worden samengebracht.

DIMENSIE 1: BEWUSTMAKING

De bijdragen in deze dimensie gaan over het voorlichten van het publiek over hoe haat in de samenleving kan worden herkend en bestreden. In de bijdragen wordt opgeroepen tot meer bewustwording onder burgers over het herkennen en aanpakken van maatschappelijke haat.

Burgeronderwerp 1.1: Bewustmaking van de nieuwe generaties

ANALYSE van het onderwerp

In de bijdragen wordt opgeroepen om kinderen vanaf jonge leeftijd in het schoolsysteem voor te lichten. De nieuwe generaties moeten leren hoe zij kunnen voorkomen dat haatzaaiende uitlatingen normaal worden, zodat zij op hun beurt deze boodschap kunnen doorgeven. Dit kan worden bereikt door gespecialiseerde cursussen in scholen op te zetten of door activiteiten met game-elementen waarbij verenigingen worden betrokken die gespecialiseerd zijn op dit gebied. Daarnaast wordt het belang van media-educatie ook benadrukt: deelnemers roepen op tot meer informatie over de herkenning van nepnieuws. Meer in het algemeen wordt ook gezegd dat de rol van ouderlijk toezicht van cruciaal belang is.

BIJDRAGEN in de spotlights

Claire — 3 steunbetuigingen

“Workshops op scholen opzetten, zodat leerlingen elkaar beter kunnen begrijpen en de verschillen kunnen accepteren. Rollenspellen opzetten om zich in de situatie van andere leerlingen te kunnen verplaatsen.”

Joazef — 3 steunbetuigingen

“Ik zou willen dat er meer inspanningen worden geleverd om mediageletterdheid onder de bevolking te stimuleren, zodat mensen sneller onwaarheden kunnen opmerken en kritisch kunnen kijken naar verschillende halve waarheden, pr-praatjes of andere sterk bevooroordeelde informatie. Dit kan bijvoorbeeld worden bereikt door het opzetten van

cursussen die gericht zijn op het verbeteren van mediageletterdheid op basis- en middelbare scholen, of misschien zelfs op universiteiten.”

Burgeronderwerp 1.2: Burgers een leven lang leren aanbieden

ANALYSE van het onderwerp

Preventieve berichten zouden ook relevant zijn in professionele omgevingen: bedrijven worden beschouwd als doorgevers van informatie voor volwassen werknemers. De kwestie van beroepsopleiding wordt in de ogen van de burgers op het platform voor burgerparticipatie als een doeltreffende hefboom beschouwd.

BIJDRAGEN in de spotlights

Karine — 10 steunbetuigingen

“De eerste stap zou zijn om voorlichting te geven over onderwerpen als haatzaaiende uitlatingen, haatmisdrijven en discriminatie (...) Ik ben van mening dat dit op meer plekken in de samenleving moet worden gestimuleerd: op scholen; via internet; het maatschappelijk middenveld...”

Chiara — 0 steunbetuigingen

“Maandelijksse bijeenkomsten die gericht zijn op meer bewustwording en voorlichting over respect en gelijkheid op de werkplek.”

Burgeronderwerp 1.3: Bewustwording van de bevolking aan de hand van een verantwoord politiek debat

ANALYSE van het onderwerp

Burgers benadrukten dat politici een grote invloed hebben op de manier waarop het brede publiek zijn mening vormt en reageert op verschillende sociale debatten. Het is dus de verantwoordelijkheid van de politici om enerzijds geen haatzaaiende uitlatingen in de samenleving te verspreiden of aan te wakkeren en anderzijds alle haatzaaiende uitlatingen die in openbare debatten worden gedaan, aan de kaak te stellen.

BIJDRAGEN in de spotlights

Myr — 2 steunbetuigingen

“Om haat in de samenleving te voorkomen, moeten politici die in de media verschijnen, vermijden dat ze haat verspreiden en begrip onder alle burgers koesteren. En iedereen op dezelfde manier behandelen. We willen vrede.”

Gerhard — 0 steunbetuigingen

“Als je kijkt naar de afgelopen tien jaar in de politiek, in de samenleving, is het aandeel van haatzaaiende uitlatingen enorm toegenomen. (...) De term haat werd eerder niet gebruikt. Het is pas sinds kort dat uitspraken, met name van critici van de huidige politieke besluiten, massaal als haat beschreven worden...”

DIMENSIE 2: INCLUSIE

Deze dimensie behandelt onderwerpen die een gevoel van inclusie en eenheid moeten creëren om haat in de samenleving te bestrijden.

Burgeronderwerp 2.1: Minderheden betrekken

ANALYSE van het onderwerp

In de bijdragen wordt opgeroepen tot het invoeren van antidiscriminatiemaatregelen die minderheden omvatten, en uitsluiting en haat bestrijden. Dit kan in de praktijk worden gebracht door quota voor ondervertegenwoordigde groepen op universiteiten vast te stellen, minderheden te helpen ondersteunen, mensen met (onzichtbare) handicaps op te nemen en erkennen, en beleid in te voeren om bepaalde minderheden op te nemen (bv. de LHBTIQ+-gemeenschap). De kwestie van de integratie van migranten is ook onderdeel van het debat: in verschillende bijdragen wordt voorgesteld het integratieproces te vergemakkelijken door het aanbieden van taalcursussen, opleiding en banen in sectoren met een tekort aan arbeidskrachten.

BIJDRAGEN in de spotlights

Miraç — 1 steunbetuiging

“Universiteiten in de hele EU kunnen worden gestimuleerd om quota’s op te stellen voor ondervertegenwoordigde groepen...”

Lismary — 1 steunbetuiging

“Op dit moment voeren veel Europese landen gesprekken over sociale integratie. Tegelijkertijd blijven veel mensen immigranten discrimineren en uitsluiten, waardoor ze slechts beperkte ontwikkelingsruimte hebben binnen de Europese gemeenschap. In mijn bijdrage stel ik voor het beleid ten aanzien van immigranten te verbeteren, zodat ze in deze landen vooruit kunnen komen en kunnen bijdragen tot economische diversificatie en een rechtvaardige ontwikkeling.”

Burgeronderwerp 2.2: Collectieve actie op gang brengen

ANALYSE van het onderwerp

Iedereen is zich ervan bewust dat voor de bestrijding van haat iedereen zich moet inzetten: instellingen, niet-gouvernementele organisaties, gemeenschappen en particulieren. Om haat in de samenleving te bestrijden, moeten we culturele

uitwisselingen stimuleren door middel van evenementen die diversiteit bevorderen. Dit kan onder meer door het organiseren van evenementen waar mensen uit verschillende culturen en achtergronden elkaar kunnen ontmoeten en ideeën kunnen uitwisselen. Bovendien zou dit in de praktijk kunnen worden gebracht door activiteiten voor kinderen uit verschillende buurten, zodat mensen met verschillende achtergronden elkaar kunnen ontmoeten en van gedachten kunnen wisselen. In dit opzicht wordt de rol van sport door de burgers gewaardeerd: sociale verbinding en persoonlijke ontwikkeling via clubs of vrijwilligerswerk lijken voor de deelnemers relevant te zijn.

BIJDRAGEN in de spotlights

Anh — 1 steunbetuiging

“Het bevorderen van wederzijds begrip en sympathie voor een andere cultuur en mensen met een andere achtergrond door middel van culturele evenementen, het leren van talen en gemeenschapswerk kan helpen.”

Finn — 3 steunbetuigingen

“Wij moeten de breedtesport bevorderen, want sporters doen onder goede omstandigheden aan FairPlay. Daarnaast zijn sportverenigingen plaatsen waar mensen ideeën kunnen uitwisselen en samen hun sport kunnen beoefenen. De vrijwilligerscultuur in veel Europese landen versterkt het sociale gemeenschapsgevoel, de persoonlijke ontwikkeling, netwerkvorming, en het gevoel van betekenis en vervulling van het individu. Het stimuleren van sport betekent het beperken van haat en het bevorderen van de democratie.”

DIMENSIE 3: DEMOCRATISCHE INSTELLINGEN

Deze dimensie omvat bijdragen die verband houden met het wantrouwen van de burgers in de democratie, de instellingen ervan en de informatiestroom. Ook worden concrete oplossingen voor een grotere burgerparticipatie besproken.

Burgeronderwerp 3.1: Een kader van vertrouwen in de democratie opzetten

ANALYSE van het onderwerp

Burgers delen de perceptie dat het democratisch functioneren van onze samenlevingen afneemt. Dit blijkt uit bijdragen waarin de opvatting wordt geuit dat beslissingen zonder overleg aan burgers worden opgelegd. Corruptie wordt gezien als een kernprobleem waarvoor krachtige en transparante acties op Europees niveau nodig zijn. Het gebrek aan vertrouwen in verkozen

functionarissen lijkt voort te komen uit onvervulde beloften en de invloed van lobbygroepen. Bovendien wordt gezegd dat de desinformatie in de media, die wordt gedomineerd door particulieren belangen, een bedreiging vormt voor de democratie. Om dit aan te pakken, stellen burgers voor om strengere journalistieke normen in te voeren. Ook onderwijs in mediageletterdheid en uitgebreide openbare raadplegingen worden als mogelijke oplossingen beschouwd.

BIJDRAGEN in de spotlights

Brigitte — 3 steunbetuigingen

“De concentratie van de media in de handen van machtige industriëlen is een vergif voor de democratie: Ten eerste zijn de media afhankelijk van een persoon en zullen daarom bevooroordeeld zijn om informatie te verspreiden die gunstig is voor hun eigenaar, zijn activiteiten, zijn politieke vrienden, zijn ideologie. Er is dus geen sprake meer van vrijheid of pluraliteit. Daarnaast zijn de particuliere media gericht op winst, waardoor journalisten datgene moeten produceren wat iets oplevert (geld, aantal klikken...) en niet wat informeert of tot kritisch denken aanzet.”

Julian — 2 steunbetuigingen

“Corruptie is een kwaadaardig gezwel dat het vertrouwen in de democratie ondermijnt en de Europese opbouw ondermijnt. De bestrijding van corruptie moet een topprioriteit zijn voor de EU. Ik ben ervan overtuigd dat de strijd tegen corruptie op het niveau van de Unie moet worden gevoerd [...]. Daarom is een gezamenlijke en gecoördineerde inspanning op EU-niveau van essentieel belang om dit alomvattende probleem doeltreffend aan te pakken.”

Burgeronderwerp 3.2: Versterking van de democratie door burgerparticipatie

ANALYSE van het onderwerp

De burgers stellen verschillende oplossingen voor om de democratische participatie te versterken, zoals het organiseren van regelmatige referenda of burgerconventies om over belangrijke politieke beleidslijnen te beslissen. Zij stellen voor digitale platforms op te zetten, zoals een virtueel parlement, waar debatten en collectieve besluitvorming zonder hiërarchie mogelijk zijn. Zij pleiten voor meer transparantie en decentralisatie van de macht om ervoor te zorgen dat lokale stemmen worden gehoord. Ten slotte pleiten sommigen voor de invoering van meer directe mechanismen aan de hand waarvan burgers daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op openbare besluitvorming.

BIJDRAGEN in de spotlights

Arayik — 0 steunbetuigingen

“Het virtuele parlement kan een krachtig platform worden waar mensen hun mening en gedachten vrij kunnen uiten zonder haat of discriminatie. Een van de belangrijkste doelstellingen van het virtuele parlement is het creëren van een omgeving waarin burgers, ongeacht hun identiteit of opvattingen, alle kwesties kunnen bespreken en samen beslissingen kunnen nemen...”

Gülşah — 2 steunbetuigingen

“Burgerparticipatie op lokaal niveau bevorderen, komt het nationale beleid ten goede.”

DIMENSIE 4: RESPECT

Deze dimensie omvat bijdragen in verband met de bevordering van respect en tolerantie voor culturele, etnische en genderdiversiteit via schoolprogramma's en Europees burgerschap.

Burgeronderwerp 4.1: Bevordering van respect en tolerantie

ANALYSE van het onderwerp

Mensen vragen om burgers sterker aan te moedigen om verschillen in cultuur, religie, afkomst en seksuele gerichtheid te respecteren. Om deze hogere mate van eerbiediging tot stand te brengen, worden verschillende acties overwogen: het organiseren van evenementen, zodat burgers met verschillende achtergronden elkaar kunnen ontmoeten en ideeën kunnen uitwisselen, het opzetten van cursussen ter bevordering van respect op scholen, het opzetten van voor alle leeftijden toegankelijke programma's ter bevordering van respect en tolerantie.

BIJDAGEN in de spotlights

Alain — 1 steunbetuiging

“Om haatzaaiende uitlatingen uit te bannen, is het noodzakelijk dat mensen zich aan vergelijkbare waarden houden, ook al zijn ze niet noodzakelijkerwijs precies gelijk. Het is daarom belangrijk dat deze waarden, die al eeuwenlang Europese waarden zijn, enerzijds worden gerespecteerd en anderzijds worden toegepast door degenen die Europees zijn of willen worden.”

Isabel — 1 steunbetuiging

“Naar mijn idee zouden we programma's voor wederzijds respect op school moeten opzetten. De school moet de kinderen de middelen bieden om haat en geweld te bestrijden. Onderwijs is

de basis, waar kinderen empathie wordt bijgebracht om een zorgzame samenleving op te bouwen. Er zou een programma in deze richting kunnen worden ontwikkeld.”

Burgeronderwerp 4.2: De waarden van het Europees burgerschap inzetten om het respect te versterken

ANALYSE van het onderwerp

De burgers dringen er bij Europa op aan het Europese burgerschap te versterken door zijn waarden beter bekend te maken, met name door middel van een boekje waarin het Handvest van de rechten van de mens wordt geïllustreerd. Zij stellen voor een onafhankelijke ethische raad op te richten om ervoor te zorgen dat de EU-besluiten in overeenstemming zijn met deze beginselen. De EU moet ook onmiddellijk sancties opleggen tegen discriminatie en haatzaaiende uitlatingen binnen de lidstaten. De ontwikkeling van onderwijs over Europese waarden, met inbegrip van het leren van talen en cursussen over wederkerigheid, wordt als essentieel beschouwd. Ten slotte worden samenwerking en transparantie binnen de Europese instellingen gezien als de belangrijkste factoren om vertrouwen en respect te herstellen.

BIJDRAGEN in de spotlights

Lisbeth — 0 steunbetuigingen

“Ik stel voor een deel van de EU-mededeling over de in het Europees Handvest van de rechten van de mens vervatte waarden in een eenvoudige e-mail met concrete voorbeelden aan alle EU-burgers te richten, aan de hand van een mooi boekje dat aan elke burger wordt aangeboden. Dan hebben ze voorbeelden van de dagelijkse naleving van deze waarden.”

Francesco — 1 steunbetuiging

“Om de haat in de samenleving tegen te gaan, denk ik dat we moeten werken aan een verenigend burgerschap in Europa. We kunnen de grenzen van het nationalisme overstijgen die tussen landen bestaan en een nieuwe wereld opbouwen op basis van welzijn door geweldloosheid en door actief luisteren te bevorderen.”

DIMENSIE 5: REGULERING

Deze dimensie omvat bijdragen in verband met de totstandbrenging van een monitorings- en waarschuwingssysteem voor haat, met name online.

Burgeronderwerp 5.1: Versterking van het wereldwijde bestuur en toezicht

ANALYSE van het onderwerp

Medewerkers delen het idee om haatzaaiende uitlatingen in de samenleving te reguleren en te beheren. Dit kan worden gedaan door maatschappelijke organisaties die tegen haatzaaiende uitlatingen vechten, aan te moedigen en hen financieel en juridisch te ondersteunen. Burgers willen ook certificeringssystemen opzetten om toezicht te houden op haatzaaiende uitlatingen op mondiaal niveau. Zij benadrukken de rol van de Europese instellingen in dit streven door te pleiten voor de totstandbrenging van een openbaar Europees beleid en een juridisch kader, alsook voor communicatie over dit onderwerp.

De bijdragers stellen ook voor om instrumenten op te zetten zoals platforms, portalen, Europese mediators voor sociale media, en toezicht op en waarschuwingen voor haatzaaiende uitlatingen door middel van algoritmen.

BIJDRAGEN in de spotlights

Hanna — 1 steunbetuiging

“Financiële en juridische steun verlenen aan maatschappelijke organisaties die zich inzetten tegen haat op het internet. Passende wetgeving aannemen.”

Marek — 1 steunbetuiging

“Naar mijn idee wemelt het op internet van de samenzweringstheorieën of memes over andere volken. Ik stel voor om een portaal op te zetten dat de feiten laat zien zoals ze daadwerkelijk zijn, dat objectief is en zelfs moeilijke kwesties aan de kaak stelt zonder dingen weg te laten, want weglaten is voer voor nieuwe samenzweringstheorieën. Ik denk dat dit EU-portaal overal op internet als een link moet worden geplaatst waar over nationale minderheden of agressie tegen een groep wordt gesproken.”

Burgeronderwerp 5.2: Bestrijding van haatzaaiende uitlatingen op het internet

ANALYSE van het onderwerp

Volgens de deelnemers lijkt het essentieel om de socialemediakanalen te reguleren via welke haatzaaiende uitlatingen worden verspreid. Om die platforms te reguleren, roepen zij op tot mogelijkheden voor gebruikers om haatzaaiende uitlatingen op Europese sociale media te melden (via een gemakkelijk toegankelijke knop), en voor het bestraffen van en het uitsluiten van auteurs van haatzaaiende uitlatingen online, met name door anonimiteit op sociale netwerken te verbieden. Burgers benadrukken ook de noodzaak om de verantwoordelijkheid van platforms met betrekking tot haatdragende inhoud te versterken en de acties van de EU tegen deze platforms te vereenvoudigen.

BIJDRAGEN in de spotlights

Danilo — 0 steunbetuigingen

“Het achterlaten van inbreukmakende opmerkingen online, zonder de mogelijkheid tot verduidelijking. Vaak vanwege iemands afkomst uit een ander land.”

Pierre — 0 steunbetuigingen

“De eigenaren van sociale netwerken (Facebook, X, Instagram enz.) verantwoordelijk maken voor alles wat op hun site wordt gepubliceerd en ze kunnen vervolgen als ze haat, het aanzetten tot drugs of zelfmoord enz. niet aan banden leggen...”

DIMENSIE 6: COLLECTIEF DEBAT

Deze dimensie omvat bijdragen in verband met de totstandbrenging van een monitorings- en waarschuwingssysteem voor haat, met name online.

Burgeronderwerp 6.1: In verscheidenheid verenigd zijn

ANALYSE van het onderwerp

Mensen op het platform voor burgerparticipatie spreken zich uit over de noodzaak om samenhang in de samenleving te creëren door burgers aan te moedigen om over verschillende onderwerpen te debatteren. Aan de hand van deze uitwisselingen kunnen burgers meer te weten komen over uiteenlopende onderwerpen en zich bewust worden van verschillende standpunten en culturen. Op die manier zou het bredere publiek de mogelijkheden onderzoeken om verschillen op te lossen en op een democratische en beschaafde manier een gemeenschappelijke basis te vinden. De mensen zouden ook naar een sterker verenigde samenleving streven. Het stimuleren van dergelijke uitwisselingen zou ook helpen voorkomen dat extremistische groeperingen het voortouw nemen.

Volgens de bijdragers zouden dergelijke debatten kunnen plaatsvinden tijdens seminars op zowel Europees als nationaal niveau — in scholen, universiteiten en openbare gelegenheden — of in programma's die begrip, tolerantie en mededogen bevorderen om vooroordelen en discriminatie te bestrijden.

BIJDRAGEN in de spotlights

Sidhartha — 0 steunbetuigingen

“Meer interactie met mensen met een andere afkomst en kleur. Wellicht een community of een open forum opzetten. Ook kan er een programma worden ontwikkeld dat mensen bewustmaakt van andere culturen. Een portaal waar mensen hun problemen en de manier waarop ze hiermee omgaan, kunnen delen.”

Marta — 2 steunbetuigingen

“Ik denk dat het belangrijk is debatten, rondetafels en workshops te organiseren waarin tegenstrijdige meningen op een beschaafde manier worden besproken, om te leren hoe mensen tot wederzijds begrip kunnen komen en onjuiste informatie kunnen tegenspreken.”

DIMENSIE 7: POSITIEVE STIMULANSEN

De bijdragen in deze dimensie wijzen op een reeks hefboomen om burgers aan te moedigen elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, met name via sociale netwerken, scholen of vrijwilligerswerk.

Burgeronderwerp 7.1: Positieve berichten verspreiden

ANALYSE van het onderwerp

Om haat in de samenleving te bestrijden, zijn de burgers het erover eens dat het belangrijk is om geen vijandige boodschappen op regelmatige basis te verspreiden. Er wordt op gewezen dat wij meer positieve berichten moeten verspreiden om welwillendheid en wederzijdse hulp te stimuleren, evenals respect en de diversiteit van culturen, overtuigingen en identiteiten te bevorderen.

Deze berichten moeten via sociale media, reclamecampagnes en op scholen worden verspreid en door invloedrijke mediapersoonlijkheden worden gepromoot.

BIJDRAGEN in de spotlights

Helena — 13 steunbetuigingen

“De verandering die we willen doorvoeren om deze haatcultuur een halt toe roepen, gaat onvermijdelijk gepaard met diepgaandere wetgeving met betrekking tot de grenzen van haatdragende of polariserende content op platforms die er baat bij hebben, zoals sociale netwerken, openbare forums en media.”

Mary — 0 steunbetuigingen

“Haat moet worden teruggedrongen. Met persoonlijke contacten in openbare gelegenheden: blijf glimlachen en gebruik vriendelijke woorden! Moedig onderling vertrouwen, interculturele plaatsen en evenementen aan om de standpunten van anderen te begrijpen.”

DIMENSIE 8: ECONOMISCHE FACTOREN

De bijdragen in deze dimensie stellen de bepalende factoren voor haat in de samenleving ter discussie, die ook kunnen voortvloeien uit sociale en economische ongelijkheden en daarom via politiek optreden moeten worden aangepakt.

Burgeronderwerp 8.1: Armoede en ongelijkheid bestrijden om haat te verminderen

ANALYSE van het onderwerp

Burgers benadrukken dat haat en uitsluiting binnen de EU worden gevoed door economische en sociale ongelijkheden. Zij pleiten voor een eerlijk herverdelingsbeleid dat gebaseerd is op solidariteit en een doeltreffend gebruik van de Europese structuurfondsen, alsook voor gelijke toegang tot onderwijs. De bestrijding van armoede en initiatieven voor geestelijke gezondheid worden als essentieel beschouwd. De deelnemers benadrukken ook de rol van inclusief beleid en sociale rechtvaardigheid bij het voorkomen van verdeeldheid tussen sociale en geografische groepen. Ten slotte eisen zij sancties tegen economisch misbruik en meer steun voor kansarme regio's.

BIJDAGEN in de spotlights

Nick — 1 steunbetuiging

“We zouden dat geld ABSOLUUT moeten besteden aan het financieren en ondersteunen van gebieden met lage inkomens. Gebieden met een laag inkomen worden gediscrimineerd en hebben vaak een slechte reputatie. Door dit op te lossen, stellen we iedereen weer op gelijke voet.”

Sven-Owe — 0 steunbetuigingen

“EU-beleid moet gebaseerd zijn op de veronderstelling dat alle EU-burgers, in een geest van solidariteit, zullen delen in de welvaart met inclusie als resultaat. Als deze ambitie niet slaagt, wordt een “De och Vi läge” (Zij en Wij) gecreëerd met haat als drijvende kracht. Dit kan gaan over verschillen tussen stedelijke en plattelandsgebieden, maar ook tussen verschillende sociaal-economische groepen...”

6. CONCLUSIE

Het platform voor burgerparticipatie over *de aanpak van haat in de samenleving* was een belangrijke stap voorwaarts in het faciliteren van meertalige onlineburgerparticipatie op Europees niveau. Zoals in dit verslag wordt vermeld, heeft het tijdens de raadplegingsperiode, die **van 22 april 2024 tot en met 28 februari 2025** liep, in de hele EU in belangrijke mate bijgedragen tot verduidelijking van de collectieve visie voor *de aanpak van haat in de samenleving*. De opname van de onlinebijdragen in de besprekingen van het burgerpanel heeft de dialoog verrijkt en ervoor gezorgd dat bij het opstellen van de eindresultaten rekening is gehouden met een breed scala aan perspectieven.

Het participatieproces heeft een sterke afstemming onder de deelnemers op verschillende kerndimensies aangetoond, waaronder meer **BEWUSTWORDING** door nieuwe generaties te informeren over het herkennen van haatzaaiende uitlatingen en het bevorderen van mediageletterdheid. De noodzaak van meer **INCLUSIE** benadrukt het belang van de integratie van minderheden, de bestrijding van discriminatie en het **aanmoedigen van collectieve actie** via culturele uitwisseling en sport. De dimensie **DEMOCRATISCHE INSTELLINGEN** benadrukt de noodzaak van **burgerparticipatie**, meer transparantie en de strijd tegen corruptie en desinformatie. Bijdragen waaruit de noodzaak van meer **RESPECT** blijkt, pleiten voor het **bevorderen van wederzijds begrip** door middel van culturele en educatieve initiatieven. Mensen die oproepen tot meer **REGULERING**, richten zich op het bestrijden van haatzaaiende uitlatingen door middel van striktere **wettelijke kaders** en **verantwoordingsplicht** van onlineplatforms. Dimensies die daarnaast nog zijn vastgesteld, zijn **COLLECTIEF DEBAT**, **POSITIEVE STIMULANSEN** en **ECONOMISCHE FACTOREN**.

Samengevat pleiten burgers voor proactieve maatregelen om haat te bestrijden, met de nadruk op **onderwijs, regulering** en **het bevorderen van wederzijds respect**. Zij pleiten voor een meer inclusieve samenleving met eerlijke kansen en meer **transparantie** in **democratische processen**. Oplossingen omvatten burgerparticipatie via collectieve acties, dialoog en de inzet van **Europese instellingen om ongelijkheden**, haatzaaiende uitlatingen en **desinformatie** aan te pakken, met als doel een meer samenhangende en transparante samenleving te bevorderen. Deze raadpleging heeft niet alleen een breed scala aan ideeën en suggesties van Europese burgers opgeleverd, maar ook **de behoefte aan een gezamenlijke, actiegerichte aanpak van haat in de samenleving versterkt**.

Het verdient vermeld te worden dat de hierboven genoemde resultaten niet als volledig representatief kunnen worden gezien. Toch bieden deze waardevolle

nieuwe ideeën en een breed inzicht in de prioriteiten van de burgers. Naarmate Europa vooruitgang boekt in de aanpak van haat in de samenleving, kunnen deze inzichten een sleutelrol spelen bij het opstellen van beleid dat zowel impact heeft als door het publiek breed geaccepteerd wordt.